Amnesty international: zpráva z 23.7.2021

Senát schválil odškodnění pro nezákonně sterilizované ženy. Byly jich tisíce (amnesty.cz)

Po dlouhém úsilí obětí dnes Senát České republiky odhlasoval odškodnění tisíců romských žen, které byly v letech 1966 až 2012 nezákonně sterilizovány československými a následně českými orgány.

Ženy byly nuceny podepisovat formuláře souhlasu, často když byly při porodu nebo se zotavovaly ze zákroků.

"Tisíce žen, z nichž většina Romek, byly sterilizovány v bývalém Československu. Ženy byly nuceny podepisovat formuláře souhlasu, často když byly při porodu nebo se zotavovaly z císařských řezů. V mnoha případech jim nebylo řečeno, s čím souhlasí. Jednalo se o hrubé porušení jejich práv, včetně práva na ochranu před mučením nebo špatným zacházením a hanebnou kapitolu v historii země," uvedla výzkumná pracovnice Amnesty International Barbora Černušáková.

"Po celá desetiletí musely tyto statečné ženy žít s traumatem, kterému byly vystaveny z rukou úřadů, přesto se nikdy nevzdaly boje za svá práva. Dnešní hlasování konečně vytvoří cestu ke spravedlnosti pro ty, které prožily nezákonné sterilizace.“

Barbora Černušáková, výzkumná pracovnice Amnesty International

"Účet za odškodnění pro mě po všech těch letech boje hodně znamená. Ačkoli se nám vláda v roce 2009 omluvila, nestačilo to. To, co mě udržovalo v boji, byly kolegyně, které podstoupily sterilizaci a musely s tím žít. Během všech těch let se stalo hodně věcí. Zestárly jsme a některé z nás zemřely, ale pořád jsem si říkala: nemůžeme to prostě nechat být,“ říká Elena Gorolová, která sama nezákonnou sterilizaci prožila.

"Boj ještě neskončil. Naše skupina dobrovolníků nyní pomůže obětem připravit důkazy a předložit jejich žádosti o odškodnění. Nebude to snadné, ale tyto ženy si to zaslouží,“ dodala Gorolová.

"Žádná částka peněz nám nevrátí šanci mít více dětí, ale kompenzace je důležitá pro spravedlnost."

Elena Gorolová, oběť nezákonné sterilizace

K protiprávním sterilizacím docházelo v kontextu rozšířené diskriminace Romů, která ovlivňovala všechny aspekty jejich každodenního života. V některých z nich je pokračováno dodnes: od škol, přes zaměstnání až po bydlení, kde běžně prožívají rasovou segregaci a jsou vytlačováni na okraj. Zvláštní zpravodaj OSN pro mučení objasnil, že sterilizace představují zákrok extrémní a nevratné povahy. Pokud nemají zdravotní účel a jsou prováděny bez svobodného a informovaného souhlasu, představují špatné zacházení či mučení, které zakazuje článek 3 Evropské úmluvy o lidských právech.

Po letech kampaní obětí, včetně Eleny Gorolové, se jim česká vláda v roce 2009 za nezákonné sterilizace omluvila. Doposud však bylo jejich lidské právo na náhradu škody způsobené vážnou újmou odepřeno a jakákoli forma soudního prostředku nápravy byla pro většinu obětí z důvodu promlčení nepřístupná. Podle českého ombudsmana byly v bývalém Československu sterilizovány tisíce romských žen.

Návrh na náhradu škody přijatý Senátem se vztahuje na každou osobu, která byla v letech 1966 až 2012 nezákonně sterilizována. Oběti nezákonných sterilizacích budou mít nárok na odškodnění 300 000 Kč, o které je třeba požádat prostřednictvím ministerstva zdravotnictví, do tří let od vstupu zákona v platnost. Nový zákon stanoví pro ženy, které byly podrobeny nezákonné sterilizaci, postup při podávání žádosti o odškodnění, který zahrnuje požadavky na poskytnutí důkazů k podpoře žádosti; a popis případu, včetně názvu nemocnice, kde byla nezákonná sterilizace provedena. Jak dokumentuje Evropské středisko pro práva Romů, sterilizační procedura byla často prováděna současně s císařskými řezy nebo byly ženám poskytovány formuláře souhlasu během porodu, když byly ve velkých bolestech či úzkostech. Vyskytly se však také případy, kdy romské ženy podstoupily proceduru po vyhrožování, že jim budou jejich děti odebrány nebo jim budou odebrány sociální dávky.